

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Дорохова Л.М., к.е.н., доцент

Постановка проблеми. Успішне розв'язання стратегічних завдань продовольчого забезпечення населення та продовольчої безпеки країни залежать від усталеного й ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств, їх достатнього ресурсного забезпечення, передусім, фінансового. Це вимагає створення та реалізації системи постійних моніторингових досліджень, яка б оперативно інформувала про стан фінансового забезпечення підприємств та пропонувала шляхи його оптимізації. В основі моніторингу фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств повинні лежати показники, які характеризують їх величину, якісний стан, структуру, вартість та ефективність використання.

Аналіз останніх досліджень. Результати досліджень відомих вчених-економістів, таких як: В. Андрійчук, О. Гудзь, М. Дем'яненко, І. Кириленко, П. Лайко, П. Саблук, В. Ситник, М. Федоров, М. Хорунжий, А. Чупіс та ін., стали вагомим внеском у теоретико-методологічний та методичний базис дослідження фінансово-кредитного забезпечення підприємств аграрного сектора економіки та управління цими процесами. Пошуку шляхів і джерел удосконалення фінансування сільськогосподарського виробництва присвячено публікації І. О. Гнеушевої [2], М. М. Забаштанського [3], І. А. Козачок [4], І. В. Міняйленко [5], в яких обґрунтовуються пропозиції щодо формування сучасної парадигми управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств, адекватної ринковому механізму господарювання. На створення системи моніторингу за наявністю, формуванням та використанням фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств відповідно до їх джерел спрямовані дослідження таких авторів, як В. М. Вовк [1], Ю. Ю. Мороз [6]. Разом з тим потребують подальшої розробки наукові дослідження щодо організації та використання результатів моніторингу у фінансовому менеджменті, оскільки виявлення реальних тенденцій формування і використання фінансових ресурсів повинно бути чітко вмонтованим у логічну модель управління капіталом аграрних підприємств.

Мета, об'єкт та методика дослідження. Метою дослідження є оцінка стану і тенденцій розвитку фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників як важливої складової удосконалення та оптимізації управління фінансовими ресурсами підприємств аграрного сектору економіки. Об'єктом дослідження є фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств України. Методологічним інструментарієм

дослідження є системний метод наукового пізнання економічних явищ і процесів, адаптований щодо оцінки та управління фінансовими ресурсами підприємств. Для дослідження концепцій та механізму застосування інструментів моніторингу фінансових ресурсів ними використано абстрактно-логічний метод. Для оцінки складу, структури та ефективності використання фінансових ресурсів використовувались: коефіцієнтний метод; статистико-математичний метод, зокрема такий його прийом, як порівняння. Метод індукції та дедукції дозволив сформулювати ключові характеристики основних тенденцій розвитку фінансового забезпечення аграріїв фінансовими ресурсами.

Результати дослідження. Проблема управління фінансовими ресурсами підприємств аграрного сектору економіки є найбільш складною і багатогранною, оскільки кругообіг фінансових ресурсів має специфічні для галузі особливості: сезонність; значна тривалість виробничого циклу; підвищена потреба в кредитних ресурсах; широке використання оренди землі; недосконалість (а у більшості випадків відсутність) механізму розширеного відтворення як власних, так і орендованих основних засобів та ін. Діяльність сільськогосподарських підприємств значною мірою ускладнюється нині тривалою кризою неплатежів, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості, несприятливим податковим законодавством, скороченням виробництва, гострим дефіцитом фінансових ресурсів.

Ситуація, що склалася в останні роки щодо фінансового забезпечення галузі сільського господарства, не сприяє поліпшенню фінансового стану та забезпеченості фінансовими ресурсами підприємств галузі. Проведене дослідження структури фінансових ресурсів підприємств в Україні за галузями господарства станом на 31.12.2012 р. (рис. 1) свідчить про те, що найбільша частка у загальній їх сумі припадала на промислові підприємства (32,4 %). Частка підприємств галузі сільського господарства, мисливства та лісового господарства порівняно незначна і склала 5,1 %.

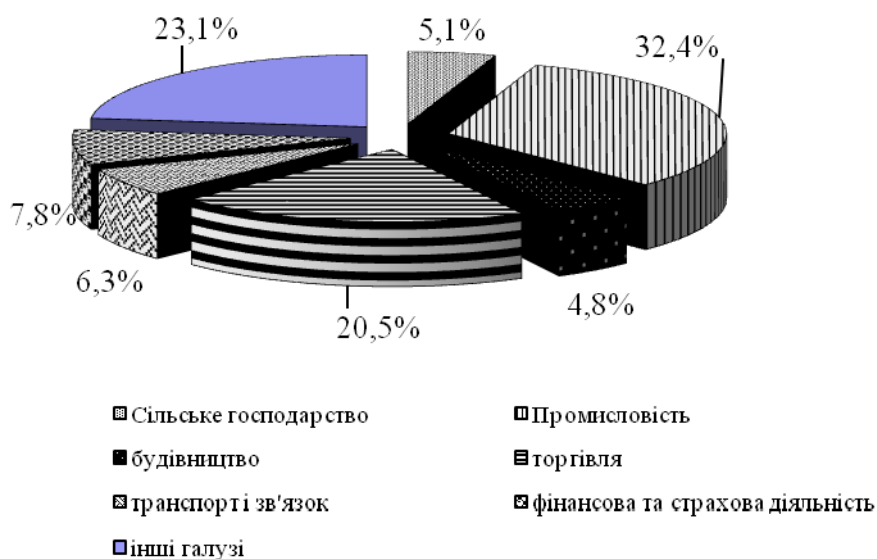

Рис. 1. Структура капіталу підприємств України за галузями економіки (2012 р.).

Джерело: побудовано за [7]

Проте, враховуючи, що діяльність аграрних підприємств спрямована на виконання найголовнішої функції – життєзабезпечення, ефективне використання їх фінансових ресурсів є суттєвим інструментом впливу на кожний етап відтворювального процесу, на конкурентоспроможність як окремих суб'єктів економіки, так і країни в цілому.

Як свідчать дані рис. 2, динаміка обсягу фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств України протягом 2008–2012 рр. відзначалася тенденцією до зростання.

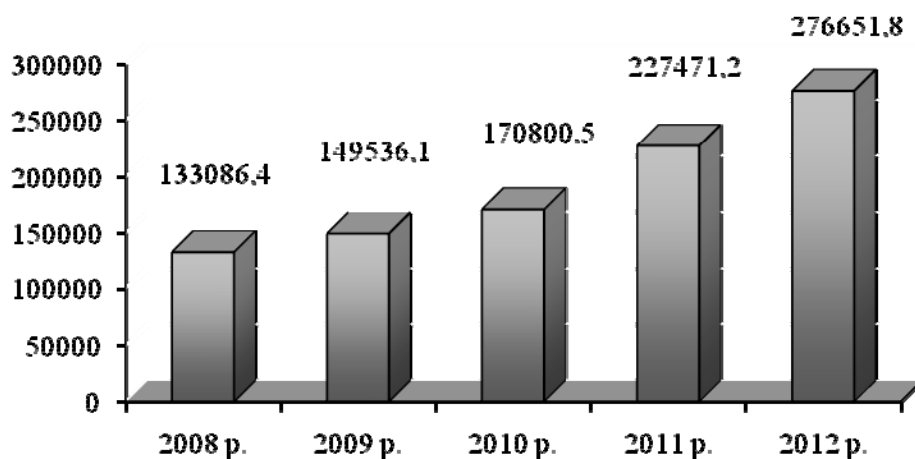

Рис. 2. Динаміка обсягу фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств України за 2008-2012 рр., млн.грн.

Джерело: побудовано за [7].

Особливої уваги заслуговує оцінка джерел формування фінансових ресурсів, оскільки вони виступають економічною основою діяльності підприємства. Так, протягом досліджуваного періоду загальна вартість капіталу аграрних підприємств зросла на 143,6 млрд. грн. або у 2,1 рази. Головним джерелом нарощування фінансових ресурсів виступав власний капітал, вартість якого у 2012 р. порівняно з 2008 р. збільшилась у 2,4 рази порівняно з приростом позичкового капіталу на 82,9 % (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз структури капіталу сільськогосподарських підприємств України за 2008-2012 рр., %

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2012 р. до 2008 р., +/-
Загальна вартість капіталу, тис. грн..	133086,4	149536,1	170800,5	227471,2	276651,8	143565,4
Власний капітал, млн. грн.	62845,8	72217,2	90390,9	124208,8	148147,8	85302,0
у % до загальної суми	47,2	48,3	52,9	54,6	53,6	6,4
Позичковий капітал, млн. грн.	70240,6	77318,9	80409,6	103262,4	128504,0	58263,4
у % до загальної суми	52,8	51,7	47,1	45,4	46,4	-6,4

Джерело: розраховано за [7].

Оцінка структури формування капіталу підприємств аграрної галузі свідчить про зміну вагомості власних джерел формування фінансових ресурсів порівняно з позичковими. Так, частка власного капіталу сільськогосподарських підприємств у загальній його сумі за 2008-2012 рр. зросла на 6,4 п.п. і склала 53,6 % за станом на кінець 2012 р. Такі структурні зрушення можна вважати позитивними з огляду на підвищення фінансової стійкості та платоспроможності аграрних підприємств.

Висновки. Аналіз практики фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств свідчить про те, що з переходом на новий ринковий механізм господарювання, більшість з них не створили ефективну систему фінансового менеджменту, основою якого є управління формуванням, розміщенням та використанням

фінансових ресурсів. Такий стан обумовлює необхідність вдосконалення механізму управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств та обґрунтування відповідних теоретичних й методичних основ його реалізації. Стратегічним завданням аграрної політики на найближчу перспективу є удосконалення системи фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств через поліпшення його структури, в якій домінуюче значення повинні мати власні джерела формування фінансових ресурсів

Джерела використаної інформації

1. Вовк В. М. Методика та організація аналізу формування і використання фінансових ресурсів підприємства. Автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук / В. М. Вовк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php
2. Гнеушева І. О. Управління вартістю та структура капіталу підприємства / І. О. Гнеушева, Т. І. Притика // Вісник Київського інституту бізнесу і технологій / [редкол.: В. В. Пастухова та ін.]. – К., 2011. – Вип. 2 (15). – С. 14–16.
3. Забаштанський М. М. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств / М. М. Забаштанський // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6. – С. 25–29.
4. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства / І. А. Козачок // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2011. – № 47. – С. 277–283.
5. Міняйленко І. В. Особливості оптимізації структури капіталу підприємств агропромислового комплексу / І. В. Міняйленко, О. А. Носенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.../311.pdf
6. Мороз Ю. Ю. Моніторинг фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / Ю. Ю. Мороз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: eztuir.ztu.edu.ua/1925/1/58.pdf
7. Структура балансу підприємств за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/fin.htm